Nablus (doktora tezi, 1992), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Beshara Doumani, *Rediscovering Palestine: Merchants and Peasants in Jabal Nablus, 1700-1900,* Berkeley 1995; M. Yazbak, "Nablus, Nazareth and Haifa: Three Ottoman Towns in an Age of Transformation, 1840-1914", *Es-*

ABDÜLGANÎ en-NABLUSÎ

عبد الغني النابلسي

bk. **NABLUSÎ, Abdülganî b. İsmâil**

Sûfî, fakih, edip ve şair.

NABLUSÎ, Abdülganî b. İsmâil

(عبد الغنى بن إسماعيل النابلسى)

Abdülganî b. İsmâil b. Abdilganî b. İsmâil en-Nâblusî
(ö. 1143/1731)

Sûfî, fakih, edip ve şair.

4 Zilhicce 1050'de (17 Mart 1641) Dımaşk'ta dünyaya geldi. Kendisinden nakledilen bu tarihe karşılık eski ve yeni biyografi kaynaklarının çoğunda 5 Zilhicce'de (18 Mart) doğduğu kaydedilmektedir (Bakri Alâ al-Din, *Abdalganî an-Nabulusî,* II, 74; Ali Ma'bed Fergalî, s. 52-54). Köklü bir ulemâ ailesine mensuptur. Dedelerinden İbrâhim b. İsmâil, Kudüs'ten Nablus'a göç ederek bir süre burada kaldıktan sonra Dımaşk'a geldiğinden aile Nablusî nisbesiyle anılmıştır. Babası tanınmış bir âlimdir. Nablusî on iki yaşında kaybettiği babasından, ayrıca Necmeddin el-Gazzî, nakîbüleşraf İbn Hamza, Ali ed-Dâğıstânî, Ahmed b. Muhammed el-Kalaî, İbrâhim b. Mansûr el-Fettâl, Abdülbâkī b. Abdülbâkī el-Ba'lî, Kemâleddin Muhammed b. Yahyâ el-Faradî, Muhammed b. Ahmed el-Üstüvânî, Nûreddin Ali b. Ali eş-Şebrâmellisî gibi âlimlerden ders aldı. Yirmi yaşlarında iken Emeviyye Camii'nde ders vermeye başladı. Muhyiddin İbnü'l-Arabî, İbn Seb'în ve Afîfüddin et-Tilimsânî'nin eserlerini bu dönemde okudu.

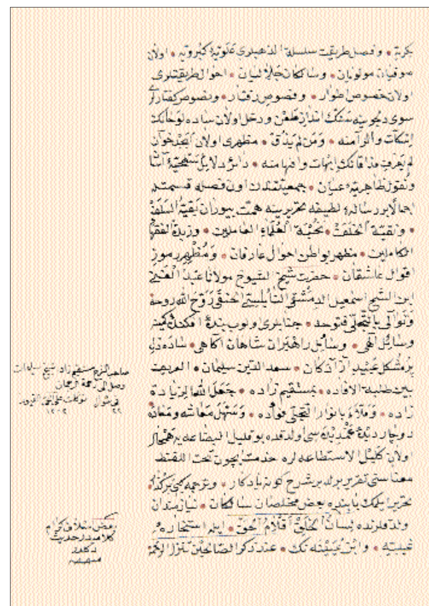
Resmî bir görev alabilmek için 1075 (1664-65) yılında İstanbul'a gitti. Bu yolculuğu sırasında Hama'da Kādirî şeyhi Abdürrezzâk b. Şerefeddin el-Geylânî'ye intisap etti. Üç ay sonra Dımaşk'ın güney kesimindeki Meydan'a kadı tayin edildi. Ancak bu görevde fazla kalmayıp Emeviyye Camii'nde ders vermeye başladı. 1087'de (1676) Buhara'dan Dımaşk'a gelen Şeyh Ebû Saîd el-Belhî'den Nakşibendiyye hırkası giydi. 1091 (1680) yılında evinde halvete çekildi. Yedi yıl süren bu devrede bir taraftan Kur'an üzerinde derinleşmeye ve hüsn-i hatla ilgilenmeye, diğer taraftan tasavvuf çevreleriyle irtibatını sürdürmeye, sınırlı bir dost grubuna ders vermeye ve eser telif etmeye çalıştı. *el-Ḥadîḳatü'n-nediyye, Ta'ṭîrü'l-enâm* ve *Cevâhirü'n-nuṣûṣ* gibi hacimli eserlerini bu dönemde kaleme aldı.

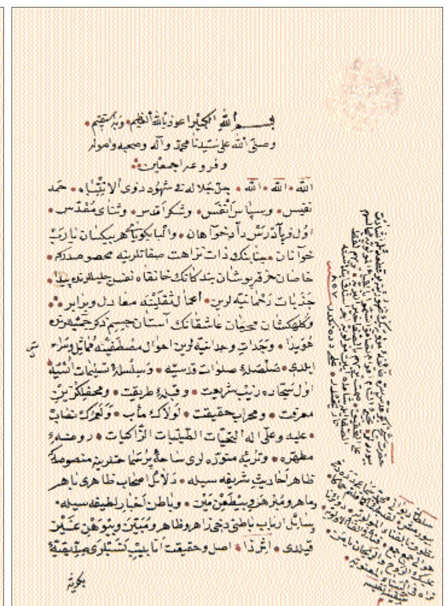
Velîlerin kabirlerini ziyaret etmek ve hac farîzasını yerine getirmek amacıyla seyahate çıkan Nablusî 1100'de (1688-89) Lübnan'a (Ba'lebek, Bikā'), ertesi yıl Kudüs ve Halîlürrahman'a, 1105'te (1693) Filistin, Mısır ve Hicaz'a, 1112'de (1700) Trablus'a gitti. 1115'te (1703) Dımaşk'taki Selimiye Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Bu yıllarda medresede verdiği tefsir derslerinin yanı sıra evinde Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin *el-Fütûḥâtü'l-Mekkiyye, Fuṣûṣü'l-ḥikem* ve *et-Tecelliyâtü'l-ilâhiyye* adlı eserlerini, ayrıca Emeviyye Camii'nde Buhârî'nin *eṣ-Ṣaḥîḥ*'ini okuttu. Dımaşk Hanefî müftüsü Muhammed b. İbrâhim el-İmâdî'nin vefatı üzerine şehrin ileri gelenlerinin tavsiyesiyle 1135 (1723) yılında İstanbul'dan onay beklenmeden Vali Osman Paşa tarafından müftülük makamına getirildiyse de bu görevinde ancak birkaç ay kalabildi; İstanbul'la yapılan görüşmeler sonucu müftülüğe öğrencisi Halîl b. Es'ad el-Bekrî tayin edildi. 24 Şâban 1143'te (4 Mart 1731) Dımaşk'ta vefat eden Nablusî evinde defnedildi. Öğrencileri arasında Muhammed b. İbrâhim ed-Dekdekcî, İbnü't-Tâcî diye bilinen Muhammed b. Abdurrahman el-Ba'lî, İbn Abdürrezzâk, İbn Kenân, Ahmed el-Menînî, Muhammed b. Murad el-Murâdî, Muhammed b. Abdurrahman el-Gazzî, Hâmid el-İmâdî, Muhammed Emîn el-Muhibbî, Hüseyin b. Tu'me el-Beytümânî ve özellikle Halvetiyye tarikatının Bekriyye kolunun kurucusu Kutbüddin Mustafa el-Bekrî anılabilir.

Abdülganî en-Nablusî tasavvufî kişiliği yanında fakih, kelâmcı, müfessir, tarihçi, şair ve edip olarak da tanınır. Bir kısmı küçük risâlelerden oluşan 300'e yakın eser kaleme almıştır. Bunların içinde merkezî yeri tasavvufa dair olanlar teşkil eder. Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Abdülkerîm el-Cîlî, İbnü'l-Fâriz başta olmak üzere Abdüsselâm b. Meşîş, Ebü'l-Hasan eş-Şüsterî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Abdürrezzâk el-Kâşânî, Molla Câmî, İmâm-ı Rabbânî, Aziz Mahmud Hüdâyî gibi mutasavvıfların kitaplarına şerh ve hâşiyeler yazmıştır. Bu eserlerde sadece öncekilerin görüşlerini nakletmekle kalmayıp bunları geliştirmeye ve çok defa tasavvufî düşüncede Endülüs-Mağrib temayülü ile Fars-Anadolu temayülünü birleştirmeye çalışmıştır (*EI*[2] [İng.], I, 60). Onun tasavvufî eserlerinin önemli bir kısmı vahdet-i vücûd anlayışını temsil eden kitapların şerhidir. İbnü'l-Arabî doktrinine genel bir giriş mahiyetindeki *el-Vücûdü'l-ḥaḳḳ*'ın Osmanlı döneminde vahdet-i vücûd konusunu sistemli bir şekilde işleyen belki de tek Arapça kitap olduğu belirtilmektedir (Bakri Alâ al-Din, *Abdalganî an-Nabulusî,* II, 166-167). Tasavvufî tecrübesi yanında edebiyat ve fıkıh eğitiminin sağladığı imkânla İbnü'l-Arabî'nin görüşlerini vasat derecede bir okuyucunun anlayabileceği şekilde ifade edebilen Nablusî'nin üzerinde İbnü'l-Arabî gibi İbn Seb'în'in de etkisi bulunmakla birlikte bu etki çok açık biçimde görülmemektedir. Bu durum, yaşadığı çevrede özellikle Takıyyüddin İbn Teymiyye'nin İbn Seb'în'e sert eleştiriler yöneltmiş olmasına ve muhaliflerinin sert eleştirilerine uğrama korkusuna bağlanır (*a.g.e.,* II, 152-153). Nablusî, bazı risâlelerinde İbnü'l-Arabî'yi ve İbn Seb'în'in öğrencisi Ebü'l-Hasan eş-Şüsterî'yi savunmuş, ayrıca kendi zamanında fıkhî konularda ulemâ arasında meydana gelen tartışmalara eserleriyle katılmıştır. Mevlevîler'i savunduğu *el-'Uḳūdü'l-lü'lü'iyye* adlı eseriyle dervişlerin semâ yapmaları ve mûsiki aleti kullanmalarının cevazına ve tütün içmenin mubah olduğuna dair çalışmaları bu tür eserler arasında anılabilir. Nablusî, XVIII. yüzyılda Suriye'de mânevî hayatın en karakteristik şahsiyetlerinden biri olmasına ve tasavvufî konularda büyük bir otorite sayılmasına rağmen bir tarikat kurucusu olarak ortaya çıkmamıştır (*a.g.e.,* II, 163). Bununla birlikte muhtemelen tasavvufla ilgili kendine has görüşleri sebebiyle ona mensup bulunduğu Kādiriyye tarikatının bir kolu şeklinde Nablusiyye, İbnü'l-Arabî'nin fikirlerine dayanmasından dolayı da Ekberiyye tarikatları nisbet edilmiştir (*DİA,* X, 545; XXIV, 134). *el-Meṭâlibü'l-vefiyye bi-şerḥi'l-Ferâ'idi's-seniyye* adlı eseri başta olmak üzere kelâma dair bazı risâlelerinde iman-küfür, kazâ ve kader, Allah'ın sıfatları, nübüvvet gibi konuları ele almıştır. Kelâmla ilgili konularda Ehl-i sünnet'in yaklaşımını esas kabul eden Nablusî bazı hususlarda Eş'arî ile Mâtürîdî'nin görüşlerini telife çalışır. Akıl konusundaki görüşleri sebebiyle Fahreddin er-Râzî ve Teftâzânî'yi eleştirerek hakikati kavramak (mârifet) için aklın yeterli sayılmadığını, keşif ve ilhamın da gerekli olduğunu söyler (Ahmet Kamil Cihan, s. 39-83; Ali Ma'bed Fergalî, s. 114-121, 134-172). Fıkıh alanında ictihad ehliyetine sahip bir otorite olan Nablusî fıkıh ve kelâm âlimlerini eleştirmiş, mezhep ihtilâflarının dinde genişlik ve kolaylığın bir ifadesi olduğunu, görüşleri tam belirlene-

mediğinden dört mezhebin dışındaki mezhepleri taklit etmenin doğru sayılmadığını, buna karşılık bu mezhepler arasında birinden diğerine geçişin veya bir meselede bir mezhebi, bir başka meselede diğer bir mezhebi taklidin câiz olduğunu, bir tek meselede farklı mezhep görüşlerini birleştirmenin ise (telfîk) câiz kabul edilmediğini belirtmiştir. Nablusî'nin eserleri içinde önemli bir grubu seyahatnâmeleri teşkil eder. Bu eserlerde gezdiği yerlerin topografik durumunu ve mimari yapılarının özelliklerini anlatmaktan çok kendi mânevî tekâmülünü sağlayan tecrübelerini aktarmış, gözlemleri yanında çeşitli seyahatnâme ve tarih kitaplarına dayanarak önemli ziyaret yerleri hakkında mâlûmat vermiştir. Ayrıca devrinin dinî ve kültürel hayatını yansıtması bakımından önem taşıyan bu seyahatnâmeler üzerine Batılı ilim adamları çeşitli araştırmalar yapmışlardır (bk. bibl.). Nablusî klasik kaside türü yanında müveşşah denilen halk tarzında şiirler de söylemiş, bazı eserlerini manzum şekilde kaleme almıştır.

Eserleri. Nablusî'nin hayatı, eserleri ve görüşlerine dair bir araştırma yapan Bekrî Alâeddin 280 eserinin muhtevası, yazma nüshaları ve baskıları hakkında bilgi verir (*Abdalganî an-Nabulusî*, I, 47-238; ayrıca bk. Ali Ma'bed Fergalî, s. 83-133). Yayımlanan belli başlı eserleri şunlardır: **1.** *el-Ḥaḳîḳa ve'l-mecâz fi'r-riḥle ilâ bilâdi'ş-Şâm ve Mıṣr ve'l-Ḥicâz* (Dımaşk 1299; Kahire 1324; Dârü'l-kütübi'l-Mısriyye'deki yazmadan tıpkıbasım nşr. Ahmed Abdülmecid Herîdî, Kahire 1986; nşr. Riyâd Abdülhamîd Murâd, Dımaşk 1410/1989). Eser *er-Riḥletü'l-kübrâ* olarak bilinmekte, Kudüs seyahatnâmesi *er-Riḥletü'l-vusṭâ,* Ba'lebek ve Bikā' seyahatnâmesi *er-Riḥletü'ṣ-ṣuġrâ* diye de anılmaktadır. **2.** *el-Ḥaḍretü'l-ünsiyye fi'r-riḥleti'l-Ḳudsiyye* (nşr. Ekrem Hasan el-Ulebî, Beyrut 1411/1990). Muhtasar bir versiyonu Kahire'de basılmış (1902), Harem-i şerifle ilgili bölümünü de R. Graf neşretmiştir (Saalfeld 1918). **3.** *Ḥulletü'ẕ-ẕehebi'l-ibrîz fî riḥleti Baʿlebek ve'l-Biḳāʿi'l-ʿazîz* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid, *Riḥletân ilâ Lübnân* içinde, Beyrut 1979). **4.** *et-Tuḥfetü'n-Nâblusiyye fi'r-Riḥleti'ṭ-Ṭarâblusiyye.* Heribert Busse tarafından önce inceleme konusu yapılmış (*Isl.*, XLIV, 1968, s. 71-114) ve daha sonra yayımlanmıştır (Beyrut 1971). **5.** *el-Ḥadîḳatü'n-nediyye şerḥu'ṭ-Ṭarîḳati'l-Muḥammediyye* (I-II, Kahire 1279; İstanbul 1290). Birgivî'ye ait eserin şerhidir. **6.** *Cevâhirü'n-nuṣûṣ fî ḥalli kelimâti'l-Fuṣûṣ* (kenarında Abdurrahman-ı Câmî'nin şerhi olarak, I-II, Kahire 1304-1323). **7.** *el-Vücûdü'l-ḥaḳ ve'l-ḫiṭâbü'ṣ-ṣıdḳ* (nşr. Bekrî Alâeddin, Dımaşk 1995). Ekrem Demirli tarafından *Gerçek Varlık Vahdet-i Vücûd'un Müdafaası* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir (İstanbul 2003). **8.** *el-Fetḥu'r-rabbânî ve'l-feyżü'r-raḥmânî* (nşr. Antûniyûs Şiblî el-Lübnânî, Beyrut 1960; nşr. Muhammed Abdülkādir Ahmed Atâ, *Esrârü'ş-şerîʿa* adıyla, Beyrut 1405/1985; *Ḥaḳāʾiḳu'l-İslâm ve esrâruh* adıyla, Kahire 1406/1986). **9.** *Feżâʾilü'ş-şühûr ve'l-eyyâm* (*el-Lüʾlüʾü'l-meknûn fî ḥükmi'l-iḫbâr ʿammâ seyekûn* adlı eseriyle birlikte; nşr. Mustafa Abdülkādir Atâ, Beyrut 1406/1986). **10.** *Reddü'l-müfterî ʿani'ṭ-ṭaʿn fi'ş-Şüsterî* (nşr. el-Eb Agnâtıyûs Abduh el-Yesûî, *el-Meşriḳ*, LIV [1960], s. 629-639). **11.** *er-Reddü'l-metîn ʿalâ müntaḳıṣi'l-ʿÂrif.* Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi savunduğu bir eser olup müellif nüshasıyla karşılaştırılan bir yazması Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de kayıtlıdır (nr. 9873). **12.** *Îżâḥu'l-maḳṣûd min maʿnâ vaḥdeti'l-vücûd.* el-Eb Agnâtıyûs Abduh el-Yesûî (*el-Meşriḳ*, XLVII [1953], s. 304-317), İzzet Husariyye (Dımaşk 1969) ve Saîd Abdülfettâh (Kahire 2003) tarafından neşredilen risâleyi Alberto Ventura İtalyanca'ya (*Rivista Degli Studi Orientali*, LIII, Roma 1979, s. 119-139), Ekrem Demirli Türkçe'ye (*Âriflerin Tevhidi* içinde, s. 131-144) çevirmiştir. **13.** *el-Evrâdü'ş-şerîfe* (*Evrâdü Seydî ʿAbdülġanî en-Nâbulsî,* Dımaşk 1281). **14.** *Miftâḥu'l-maʿiyye fî ṭarîḳi'n-Naḳşibendiyye.* Tâceddin b. Zekeriyyâ el-Osmânî'nin *Tâciyye* diye bilinen *Risâle fî sülûki ḫaṣṣati's-sâde* adlı eserinin şerhi olan bu çalışmayı Osman Bahrî b. Muhammed Emîn Türkçe'ye tercüme etmiştir (İstanbul 1289). **15.** *Nuḫbetü'l-mesʾele şerḥu't-Tuḥfeti'l-mürsele.* Muhammed b. Fazlullah el-Hindî el-Burhânpûrî'nin tasavvufla ilgili eserinin şerhi olup *el-Ḳavlü'l-metîn fî beyâni tevḥîdi'l-ʿârifîn* adıyla basılmıştır (Kahire 1344). Ekrem Demirli eseri *Âriflerin Tevhidi* ismiyle Türkçe'ye çevirmiştir (İstanbul 2003). **16.** *el-ʿUḳūdü'l-lüʾlüʾiyye fî ṭarîḳi's-sâdeti'l-Mevleviyye* (Dımaşk 1326). Müstakimzâde Süleyman Efendi tarafından tercüme ve şerhedilen eseri (Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 379; Hacı Mahmud Efendi, nr. 3038; Pertev Paşa, nr. 427) Ârif Ahmed b. Mustafa el-Mevlevî de Türkçe'ye çevirmiştir (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 1040). **17.** *Ḥamretü'l-hân ve rennetü'l-elḥân.* Arslân b. Ya'kūb el-Ca'berî'nin tevhid ve tasavvufa dair risâlesinin şerhidir (Kahire 1351; nşr. İzzet Husariyye, Dımaşk 1389/1969). **18.** *Dîvânü'l-ḥaḳāʾiḳ ve mecmûʿu'r-reḳāʾiḳ.* *Dîvânü'd-devâvîn* adlı eserinin daha çok tasavvufî şiirleri kapsayan birinci kısmıdır

Abdülganî b. İsmâil en-Nablusî'nin Müstakimzâde Süleyman Efendi'nin Türkçe'ye tercüme ve şerhettiği *el-ʿUḳudü'l-lüʾlüʾiyye* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Pertev Paşa, nr. 427)

(Bulak 1270; Kahire 1302, 1306). Divanın yayımlanmayan kısmında ise methiyeler, mektuplar ve aşk şiirleri yer almaktadır. **19.** *Nefeḥâtü'l-ezhâr ʿalâ Nesemâti'l-esḥâr fî medḥi'n-nebiyyi'l-muḫtâr. Nesemâtü'l-esḥâr* adlı kendi bedîiyyesi üzerine yaptığı bir şerhtir (Bulak 1299; Dımaşk 1299). **20.** *Burcu Bâbil ve şedvü'l-belâbil* (nşr. Ahmed el-Cündî, Dımaşk 1408/1988). **21.** *Şerḥu Dîvâni İbni'l-Fâriż (Keşfü's-sırri'l-ġāmiż min şerḥi Dîvâni İbni'l-Fâriż)* (Kahire 1279, 1323,1972; Bulak 1289, 1310; Paris 1855; *eş-Şûfiyye fî şiʿri İbni'l-Fâriż,* nşr. Hâmid el-Hâc Abbûd, baskı yeri yok, 1408/1988). Nablusî'nin bu eser içinde yer alan, İbnü'l-Fâriz'a ait "el-Ḳaṣîdetü'l-Ḫamriyye"sine yazdığı şerhi Emile Dermenghem Fransızca'ya çevirmiştir (*L'éloge du vin, al Khamriyya,* Paris 1931). **22.** *Tuḥfetü ẕevi'l-ʿirfân fî mevlidi seyyidi Benî ʿAdnân* (Dımaşk 1281, 1332). **23.** *eṭ-Ṭalʿatü'l-bedriyye şerḥu'l-Ḳaṣîdeti'l-muḍariyye.* Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'nin Resûlullah'a dair manzumesinin şerhidir (Hasan el-İdvî'nin *en-Nefeḥâtü'ş-Şâẕiliyye*'sinin kenarında, Kahire 1297). **24.** *el-Kevkebü'l-mütelâlî şerḥu Ḳaṣîdeti'l-Ġazzâlî* (İstanbul 1327). **25.** *Ḫulâṣatü't-taḥḳīḳ fî beyâni ḥükmi't-taḳlîd ve't-telfîḳ* (İstanbul 1981). Şükrü Özen tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir (*Mezheplerin Doğuşu ve İctihad Tartışması,* İstanbul 1987, s. 123-155). **26.** *Taḥḳīḳu'l-ḳaḍiyye fi'l-farḳ beyne'r-rüşve ve'l-hediyye* (nşr. Muhammed Ömer Beyvend, Küveyt 1982; nşr. Ali Muhammed Muavvaz, Kahire 1412/1991; nşr. Mebrûk İsmâil Mebrûk, Kahire 1994). **27.** *Îżâḥu'd-delâlât fî cevâzi semâʿi'l-âlât* (Dımaşk 1302; Bombay 1303; nşr. Ahmed Râtib Hammûş, Dımaşk 1401/1981). **28.** *Kifâyetü'l-ġulâm fî erkâni'l-İslâm.* Hanefî mezhebine göre yazılmış 150 beyitlik bir eser olup (İskenderiye 1281; Dımaşk 1283; Kahire 1308) müellifi tarafından *Reşeḥâtü'l-aḳlâm* adıyla şerhedilmiştir (Kahire 1322, 1325, 1377; nşr. Muhammed Hâlid el-Harse, yer ve tarih yok). **29.** *eş-Şulḥ beyne'l-iḫvân fî ḥükmi ibâhati'd-duḫân* (nşr. Muhammed Ahmed Dehmân, Dımaşk 1343). **30.** *Nihâyetü'l-murâd fî şerḥi Hediyyeti'bni'l-ʿİmâd.* Abdurrahman b. Muhammed el-İmâdî'nin ibadetlere dair eserinin şerhidir (nşr. Abdürrezzâk el-Halebî, Limasol 1994). **31.** *Ẕeḫâʾirü'l-mevâriŝ fi'd-delâleti ʿalâ mevâżiʿi'l-ḥadîŝ. Kütüb-i Sitte* ile *el-Muvaṭṭaʾ*ın fihristidir (I-IV, nşr. Mahmûd Rebîʿ, Kahire 1352; I-III, nşr. Abdullah Mahmûd Muhammed Ömer, Beyrut 1419/1998). **32.** *Taʿṭîrü'l-enâm fî taʿbîri'l-menâm.* Halk arasında en meşhur eseri olup bir kısmı İbn Sîrîn ve Halîl b. Şâhîn'in aynı konudaki eserleriyle birlikte olmak üzere çok sayıda baskısı yapılmıştır (Kahire 1275; I-II, Kahire 1287, 1301, 1302, 1304, 1306, 1316, 1320, 1373/1953; I-II, Bulak 1294; nşr. Hanân Muhammed Nûr Tabbâre, Beyrut 1413/1993; nşr. Ömer Faruk et-Tabbâ, Beyrut 1415/1995). Şehriyârî Süleyman Hasbî'nin *Telmîhu'n-niyâm fî tercemeti Taʿtîri'l-enâm* adıyla Türkçe'ye çevirdiği eserin (I-II, İstanbul 1306) yeni bir tercümesi Ali Bayram ve M. Sadi Çöğenli tarafından gerçekleştirilmiştir (İstanbul 1977). **33.** *Teşrîfü't-taġrîb fî tenzîhi'l-Ḳurʾân ʿani't-taʿrîb* (nşr. Abdullah Ahmed el-Cübûrî, *Mecelletü Âdâbi'l-Müstanṣıriyye,* XIII [1986], s. 147-179). **34.** *Ṣarfü'l-ʿinân ilâ ḳırâʾati Ḥafṣ b. Süleymân* (nşr. Agnâtıyûs Abduh Halîfe, *el-Meşriḳ,* LV/3 [1961], s. 342-362; LV/4-5 [1961], s. 540-559; LVII/1 [1963], s. 106-132). **35.** *Lemeʿâtü'l-envâr fi'l-maḳṭûʿi lehüm bi'l-cenneti ve'l-maḳṭûʿi lehüm bi'n-nâr* (nşr. A. Hayrî, Kahire 1372). **36.** *el-Kevkebü's-sârî fî ḥaḳîkati'l-cüzʾi'l-iḫtiyârî* (nşr. Muhammed Râgıb et-Tabbâh, Halep 1349/1931). **37.** *ʿAlemü'l-melâḥa fî ʿilmi'l-filâḥa* (Dımaşk 1291, 1299; Beyrut 1979).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülganî b. İsmâil en-Nablusî, *el-Ḥaḳīḳa ve'l-mecâz fi'r-riḥle ilâ Bilâdi'ş-Şâm ve Mıṣr ve'l-Ḥicâz* (nşr. Ahmed Abdülmecîd Herîdî), Kahire 1986, s. 44-46, 49, 91-93; Muhibbî, *Nefḥatü'r-Reyḥâne,* II, 137-159; Hüseyin Hoca, *Ẕeylü Beşâʾiri ehli'l-îmân bi-fütûḥâti Âli ʿOsmân* (nşr. Tâhir el-Maʿmûrî), Libya-Tunus, ts. (ed-Dârü'l-Arabiyye li'l-kitâb), s. 322-325; Murâdî, *Silkü'd-dürer,* III, 30-38; Cebertî, *ʿAcâʾibü'l-âŝâr,* I, 154-156; Cemîl el-Azm, *ʿUḳūdü'l-cevher fî terâcimi men lehüm ḫamsûne taṣnîfen fe-miʾe fe-ekŝer,* Beyrut 1326, s. 46-69; Serkîs, *Muʿcem,* II, 1832-1834; Nebhânî, *Kerâmâtü'l-evliyâʾ,* II, 85-89; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris,* II, 756-758; Bakri Alâ al-Din, *Abdalganî an-Nabulusî (1143/1731): Oeuvre, vie et doctrine* (doktora tezi, 1985), Université de Paris, I-II; a.mlf., *Bir Çağın Öncüsü Abdülganî Nablusî: Hayatı ve Fikirleri* (trc. Veysel Uysal), İstanbul 1995; Abdülkādir Ahmed Atâ, *et-Taṣavvufü'l-İslâmî beyne'l-aṣâle ve'l-iḳtibâs fî ʿaṣri'n-Nâblusî,* Beyrut 1407/1987; Ahmet Kamil Cihan, *Abdulganî Nablusî'nin Hayatı ve Kelâmî Görüşleri* (yüksek lisans tezi, 1988), EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; M. Mutîʿ el-Hâfız – Nizâr Abâza, *ʿUlemâʾü Dımaşḳ ve aʿyânühâ fi'l-ḳarni's-sâliŝ ʿaşer el-hicrî,* Beyrut 1412/1992, s. 79-84; M. Mutîʿ el-Hâfız, "ʿAbdülganî en-Nâblusî: Dirâse fî ḥayâtihî ve aʿmâlihî ve aḥvâlih", *et-Türâŝü'l-ʿArabî,* III/10, Dımaşk 1403/1983, s. 155-166; Züheyr Halîl el-Berkâvî, *ʿAbdülġanî en-Nâblusî ve taṣavvufüh,* Amman 2003; Ali Ma'bed Fergalî, *ʿAbdülġanî en-Nâblusî: Ḥayâtühû ve ârâʾüh,* Kahire 1426/2005; E. Sirriyyeh, *Sufi Visionary of Ottoman Damascus: ʿAbd al-Ghani al-Nābulusi, 1641-1731,* London - New York 2005; a.mlf., "The Journeys of Abd al-Ghanî al-Nâblusî in Palestine", *JSS,* XXIV (1979), s. 55-69; a.mlf., "The Mystical Journeys of Abd al-Ghanî al-Nâblusî", *WI,* XXV (1985), s. 84-96; Mîşâl Cühâ, "ʿAbdülganî en-Nâblusî fî raḥalâtihî ilâ Lübnân", *el-Fikrü'l-ʿArabî,* IX/51, Beyrut 1988, s. 133-152; Carl Brockelmann, "Abdülganî", *İA,* I, 66-67; W. A. S. Khalidi, "ʿAbd al-Ghanī", *EI*[2] (İng.), I, 60; M. Erol Kılıç, "Ekberiyye", *DİA,* X, 545; Nihat Azamat, "Kādiriyye", *a.e.,* XXIV, 134.

AHMET ÖZEL

NABLUSÎ, İsmâil b. Abdülganî
(إسماعيل بن عبدالغنى النابلسى)

İsmâîl b. Abdilganî b. İsmâîl
ed-Dımaşkī en-Nâblusî
(ö. 1062/1652)

Hanefî âlimi.

10 Zilhicce 1017 (17 Mart 1609) tarihinde Dımaşk'ta doğdu. Aslen Filistin'de Nablus kasabasına bağlı Cemmâîn köyünden birçok Şâfiî âlimi yetiştiren İbn Cemâa el-Kinânî ailesine mensup olup dedeleri muhtemelen VI. (XII.) yüzyılda Dımaşk'a giderek Sâlihiye semtine yerleşmiştir (İbn Osmân el-Miknâsî, s. 184; krş. Abdülganî b. İsmâil en-Nablusî, *et-Tefsîrü'l-ḥâvî,* vr. 3ª). Babası ve dedesi de âlim olan Nablusî, Abdülganî en-Nablusî'nin babası ve aynı zamanda *Ḫulâṣatü'l-eŝer* müellifi Muhibbî'nin akrabasıdır. On beş yaşında iken babasını kaybetti. Başta babası olmak üzere Dımaşk'ta Şerefüddin ed-Dımaşkī, Molla Mahmûd el-Kürdî, Ömer el-Kārî ve Abdurrahman el-İmâdî'den ders aldı. Abdüllatîf el-Câlikî'den fıkıh ve Necmeddin el-Gazzî'den hadis öğrenimi gördü. Nablusî, önceleri ataları gibi Şâfiî mezhebini benimsemiş ve bu mezhebe göre tahsil görüp İbn Hacer el-Heytemî'nin *Tuḥfetü'l-muḥtâc bi-şerḥi'l-Minhâc* adlı şerhine bir hâşiye yazmış iken fıkhî bir meselede yaptıkları tartışmada Hanefî bir öğrencinin kendisini bu mezhebi bilmemekle itham etmesinden duyduğu rahatsızlık üzerine Hanefî mezhebini inceledi ve bu mezhebe geçti.

1039 (1629) yılında Emeviyye Camii'nde ders vermeye başladı. Aynı yılın receb ayı sonlarında (Mart 1630 ortaları) İstanbul'a gidip Şeyhülislâm Zekeriyyâzâde Yahyâ Efendi'ye mülâzim oldu. Daha sonra Dımaşk'a döndüyse de İstanbul'a birçok defa gidip geldi. Dımaşk'taki Kaymeriyye Medresesi müderrisliğine getirildi. Halep'te bulundu; 1050'de (1641) hac dönüşü Kahire'ye uğradı; orada Şehâbeddin Ahmed eş-Şevberî el-Hanefî ve Hasan eş-Şürünbülâlî gibi Mısır ulemâsından öğrenim gördü; onlardan fetva verme, ders okutma ve